НІВА

Год выдання V
№ 36 (236)
4 ВЕРАСНЯ 1960
БЕЛАСТОК
Цана 60 гр.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Палац магната Асалінскага ў Рудцы.
(Глядзі: артыкул на стар. 4)

ВЕРАСНЁВАЯ РАНІЦА

ЕЖЫ ПУТРАМАНТ

Гэтай раніцай Ясь Пшавэнда, па мянушцы Бялас, як заўсёды, пагнаў кароў з Блажэявіц на далёкую пашу, аж за ксяндзоўскі лес, больш чым за пяць кіламетраў ад вёскі. Хлопчыку ўжо мінула дзевяць год, валасы ў яго былі, як аб гэтым гаворыць і сама мянушка, бельʼя, як кужаль, вочы невялікія, цёмна-блакітныя, ногі ўсе ў сіняках і ранах, а штаны, як звычайна бывае ў пастухоў, надта падраныя. Ужо тры гады ён пасвіў блажэявіцкіх кароў. Спачатку быў падпаскам у старога пастуха Палюса, а вясной, калі той памёр, ён зрабіўся самастойным кіраўніком гэтай немалаважнай галіны сельскай гаспадаркі, маючы за памочніка толькі сабаку Жуцая, вядомага гультая і фантазёра.

Праводзячы кожны год сем і нават больш месяцаў у адзіноце, Ясь выглядаў сур'ёзным і паважным хлопцам. Хаця каровы ў яго былі слабыя і худыя (бо вёска кожны год са студзеня пачынала галадаць), але сумленныя і прыстойныя — яны ніколі ўпотай не парушалі граніцы раёна, які быў выдзелены для іх. А таму прыгнаўшы іх на пашу, Ясь звальняў да вечара Жуцая, а сам са спакойным сумленнем браўся за тэхнічныя вынаходствы.

Ён даўно захапляўся гэтым. Ужо два гады таму назад ён сам пабудаваў маленькі вадзяны млын. А зрабіў ён гэта вось як: узяў два пруткі, раздвоеныя, нібы рагатка, потым — яшчэ адзін, круглы і просты. У ім пасярэдзіне ён прасвідраваў ножыкам вузенькую, роўненькую адтуліну, у якую ўставіў палачку. Каля самай восі зрабіў на прутку засечку, у якую ўставіў другую палачку. Потым усё выраўняў і дапасаваў. Вось з чатырма лопасцямі ўставіў у разгаліненне паміж першымі двума пруткамі, уваткнуў іх у зямлю па абодвух баках невялікага раўчука так, каб вада дастала да лопасцяў, ці як іх там прафесійна назваць. І яны тады пачалі круціцца. І калі б гэтую мадэль павялічыць у некалькі тысяч разоў і дзе-ні-дзе ўдасканаліць, — атрымалася б Паромбка ці Рожнаў.

Блажэявіцы знаходзіліся ў глухім закутку краіны і так далёка ад граніцы, што пра яе нават ніколі не думалі. Аднак вайна хутка змяніла і стан жыцця Яся. Самалёты,

(Працяг на стар. 4)

НАСТАЎНІК

О, як даўно гэта было!
З глухога, ціхага паўстанка
Плялася дрогкая фурманка
Асеннім ранкам
У сяло.
Вазак-падлетак з-пад брыля
На пасажыра кідаў вокам...
За ноч марозікам навокал
Была прыбрана ўжо зямля,
І задуменныя сады
Страсалі жухлы ўбор дадолу...
У незнаёмы кут, у школу
Настаўнік ехаў малады.
Пачэсны шлях абрала сэрца.
О, як даўно гэта было!
Ды хіба ў памяці сатрэцца
Той белы ранак і сяло,
І вучні ў згорбленай хаціне,
І тыя першыя званкі...
Даўным - даўно па ўсёй краіне
Жывуць яго выпускнікі.
Іх строй сягоння незлічоны,
І зучняў вучні падраслі
І шлюць настаўніку паклоны
З усіх, з усіх канцоў зямлі.
І што з таго, што падступіла,
Як лёс, няўмольная, і ўкрыла
Крутыя скроні сівізна?
Яшчэ ў грудзях не згаслі сілы,
Яшчэ не слабнуць сэрца крылы,
Не адцвіла ў душы вясна!
Таго ніколі не пакіне
Юнацкі, вечна весні ўздым,
Хто аддае, як дар краіне,
Жыццё дарэшты — маладым!

НІЛ ГІЛЕВІЧ

Ул. Лазінскі

Балгарскае акно на свет

(АД НАШАГА КАРЭСПАНДЭНТА)

За вокнамі цягніка застаўся Дунай. Па дарозе ў Польшчу я перасякаў яго ўжо трэці раз. Першы раз за Братыславай, у Чэхаславакіі, другі раз у Будапешце і, урэшце, тут, на румынска - балгарскай граніцы. Не магу сказаць, каб гэта рака была недзе блакітнай — усюды нясла яна з сабою глей, які прыдаваў ёй шэра-жоўты колер.

Такім чынам за намі быў ужо Дунай і чацвёрты па велічыні горад Балгарыі — Русе. Наш гандаль добра з ім знаёмы. Мясцовы камбінат баваўнянай прамысловасці аснашчаны польскімі ткацкімі машынамі. Нядаўна таксама атрымала поўнасцю польскае абсталяванне тутэйшае дражджавое прадпрыемства. Думаю аб усім гэтым, а сон мяне адольвае.

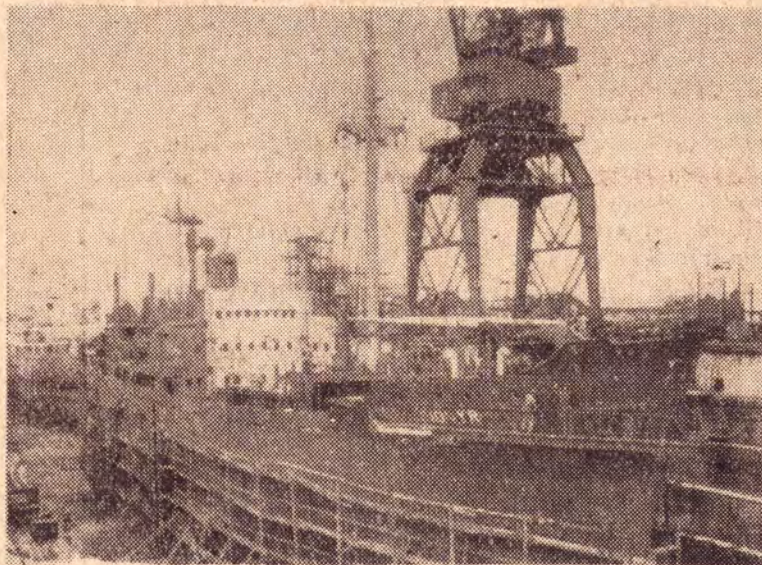
Маім спадарожнікам з'яўляецца інжынер Стаян Шывараў з Варны. Ён вельмі любіць свой горад і расказамі аб ім разганяе мой сон. Усе свае веды аб Варне інжынер хоча перадаць мне, тым больш, што добра ведае аб мэце майго падарожжа. Дарэчы, на старас славянскай мове кажам: «Врна», а ў перакладзе — варона г. зн. чорна. Аднак насуперак гэтай назве Варна нагадвае нам белазялёнае адзенне. Ля вытокаў гэтай назвы знаходзіцца, мабыць, колер Чорнага мора, якое дарэчы, таксама не чорнае, аб чым я неўзабаве пераканаўся. Перамяшайце толькі блакітны колер з колерам ізумруда і ў выніку атрымаеце афарбоўку Чорнага мора. Усё гэта ў спалучэнні з залатым пяском балгарскага ўзбярэжжа пакідае незабыўнае ўражанне.

Ужо самая думка, што заўтра давядзецца гэта пабачыць, не дазваляе ўтаіць захаплення, якое Стаян імкнецца крыху спыніць. Іншаземцы, — адзначае ён, — прыязджаюць у Варну толькі ў пошуках сонца і марской вады. Гэта ўсё добра, аднак яны забываюць аб старым горадзе, які зараз сапраўдны сведка свайго адраджэння. Вось, хопіць толькі заглянуць на суднаверф.

Я паабяцаў інжынеру, што неадкладна накірую там свае крокі. І не падвёў яго. Хаця гэта было ў поўдзень, аднак надвор'е не дазваляла пляжаваць — дождж і халодны марскі вецер не спрыялі гэтаму мерапрыемству. Пакупацца вырашыў пазней, калі больш пашанцуе з надвор'ем, а зараз хутка ў таксі адправіўся на суднаверф імя Георгія Дзімітрава. Тое, што я ўбачыў на стыку салонага Варненскага возера з марскім залівам, перавысіла мае самыя смелыя спадзяванні. Балгарыя ў маім уяўленні была заўсёды сельскагаспадарчай краінай, а тым часам усюды пад'ёмныя краны, басейны і ўсялякага роду канструкцыі у суднаверфі гаварылі аб шпаркім развіцці прамысловасці краіны.

Перад вайною былі тут звычайныя майстэрні, якія праводзілі дробны рамонт на суднах і, галоўным чынам, іншаземных барках. Гандлёвы флот Балгарыі складалі калісь тры малатанажныя судны. Сапраўдная суднаверф пабудавана толькі пасля 1955 года. Шпаркае развіццё суднабудавання адлюстроўваецца ў лічбах на табліцы завешанай на адной з машынных залаў. Дадзеныя аб ім я запісаў у блакноце, а некаторыя з іх зараз прыгадаю. У 1958 г. пабудавана 26 суднаў, а ў 1959 г. 34 судны. Да канца 1960 года пабудуецца яшчэ 43 судны г. зн. на 85 прац. больш у параўнанні з 1958 годам. План на 1961 год прадугледжвае будову 47 суднаў. Такім чынам, прыблізна раз у тыдзень флот будзе папаўняцца адным суднам.

(Працяг на стар. 2)

На здымку: Сухі док (3000м х 80м) Варненскай суднаверфі. У нізе судна «Піонер», якое будуецца для Чэхаславакіі.

Кур'ёзы

Злавесныя цені

Амерыканская ваеншчына мітусіцца. Усюды там, дзе знаходзяцца яе базы, праводзяцца час ад часу праверкі баявой гатоўнасці. Генералы і адміралы НАТО быццам асеннія мухі шалеюць.

Вось зусім нядаўна такая праверка праводзілася ў Англіі. Была раніца. Англічане яшчэ смачна спалі, а тут нечакана пачулася аглушальнае выццё шматлікіх сірэн, якія іх разбудзілі. Хаця яны ўжо прывыклі да гэтай дрэсіроўкі, аднак усё-такі азноб прайшоў па ўсім целе — успомніліся ваенныя гады. З амерыканскай стратэгічнай авіябазы ў Скальторпе (Норфольк) узляцелі ў нябесныя высі шасціматорныя атамныя бамбардзіроўшчыкі «Б-66». Тое ж самае адбывалася ў чатырох іншых базах ЗША у розных канцах Англіі. Над краінай замільгалі грозныя чорныя цені. На працягу дзесяці хвілін амерыканскія эскадрыллі паласавалі англійскае неба. Толькі пасля адбою паветранай трывогі жыхары гарадоў і вёсак перасталі хвалявацца і аблегчана ўздыхнулі.

Амерыканскія генералы паспяшылі паведаміць, што гэта былі толькі «практыкаванні» і не мелі іншай мэты акрамя звычайнай праверкі баявой гатоўнасці.

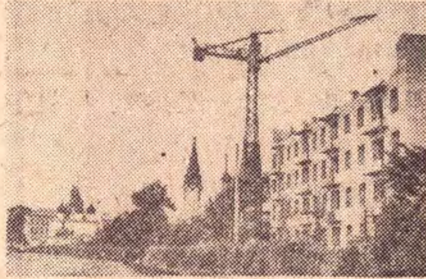
Зразумела, што англічане мелі поўнае права пацікавіцца, з чым лёталі атамныя бамбардзіроўшчыкі «Б—66» у часе гэтых практыкаванняў. Відавочна, з атамнымі бомбамі?

Прадстаўнік амерыканскага ББС у Лондане адзначыў, што ён не можа нічога канкрэтнага сказаць аб грузе самалетаў. «Гэта маглі быць макеты», — выясніў афіцэр. Аднак, паводле азначэння амерыканскіх прадстаўнікоў ваенна-паветраных сіл, гэтыя практыкаванні зусім не такія ж ужо нявінныя і «звычайныя».

Тымчасам на базе ў Скальторпе працягваецца перарваны паветранай трывогай судовы разбор над пілотам трэцяга ранга Джонам Шумахерам, абвінавачаным у крадзежы з авіябазы 100 пісталетаў і 4 паўаўтаматаў. Шкада, што Шумахер не пацікавіўся атамнымі бомбамі. Калі б ён украў іх хаця некалькі штук, куды спакайней спалася б англічанам. Заслужыў бы ён на іх вялікую ўдзячнасць.

ЭМКА

Фотавітрына

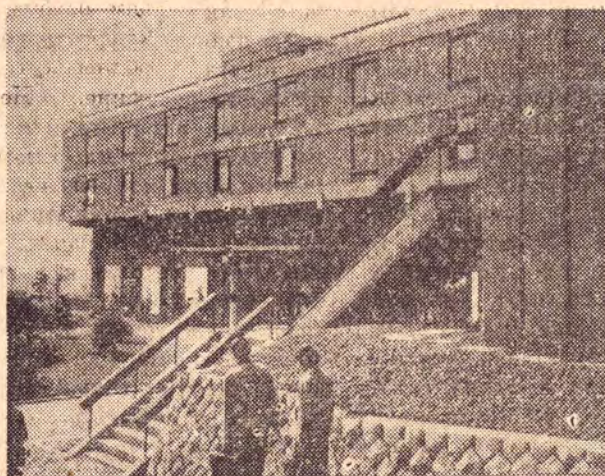
Нядаўна старажытны рускі горад Яраслаўль святкаваў сваё 950-годдзе. На здымку: ЮБІЛЯР Побач са старажытнымі званіцамі растуць новыя дамы.

У Гданьскай верфі. Разам з 300 студэнтамі нашых палітэхнікумаў тут праходзяць практыку студэнты з Венгрыі і ГДР. На здымку: Студэнты з Венгрыі і ГДР на практычных занятках у Гданьскай верфі.

БЕРЛІН. Алея Сталіна ноччу.

Японская архітэктура. Новы будынак жаночай школы ў Токіо.

Балгарскае акно на свет

(Працяг са стар. 1)

Уласная суднаверф выдатна павялічыла флот Балгарыі. Сёння налічвае ён 20 караблёў розных тыпаў, якія аснашчаны перадавой тэхнікай. Значна павялічыўся таксама іх танаж. Варненская суднаверф працуе не толькі дзеля папаўнення ўнутранага рынку. Балгарскія танкеры і малатанажныя судны экспартуюцца ў Савецкі Саюз і Албанію. У той дзень, калі я наведаў суднаверф, у сухім доку праводзіліся аддзелачныя работы на судне «Піонер», прызначаным для Чэхаславакіі. Вельмі спадабалася мне гэтае судна. Мела яно зграбныя лініі і сучаснае навігацыйнае абсталяванне з радарнымі ўстаноўкамі. У сваіх люках «Піонер» можа змесціць 3 тысячы тон грузу.

Водазмяшчэнне суднаў, якія будуе Варненская суднаверф, не перавышае больш, чым 3,5 тысячы тон кожны. Вось такі танкер — «Алуа Ата» — давялося мне агледзець. Быў ён прызначаны для нафтавай флатыліі на Каспійскім моры. Яшчэ пройдзе некалькі тыдняў і судна адправіцца ў свой першы рэйс з Варны, праз Чорнае мора, Азоўскае, раку Дон, Волга - Данскі канал, Волгу — аж ў Астрахань. Там на трасе да Баку танкер будзе праслаўляць балгарскіх інжынераў і рабочых з суднаверфі імя Георгія Дзімітрава.

А слава аб іх бесперапынна пашыраецца. У Балгарыі, якая зусім нядаўна яшчэ лічылася адсталай краінай, пры будове новых суднаў, побач з традыцыйнымі метадамі, атрымоўваюць шырокае застасаванне зусім нечаканыя канструкцыйныя развязкі. Вось, напрыклад, з большым, чым у ГФР, поспехам выкарыстоўваецца жалеза-бетон пры будове корпуса судна — штосьці накшталт будовы дома. Спярша паўстаюць рыштаванні, пасля ў іх сярэдзіне збіраецца форма з дошак, у яе ўкладаецца сталёвая сетка і выліваецца бетон. Судна павінна яшчэ толькі высахнуць і ўжо гатовае ў эксплуатацыю. Кажуць, што такія корпусы больш моцныя і шчыльныя ў параўнанні з жалезнымі, аднак пакуль што больш працаёмкія.

Варненская суднаверф не будуе яшчэ рухавікоў. Іх імпартуюць са Швецыі, Англіі і Швейцарыі. Пішу «яшчэ», таму што ў канструкцыйных бюро Варненскага палітэхнікума інжынеры абмяркоўваюць ужо планы першага балгарскага суднавога рухавіка.

Паскоранымі тэмпамі развіваецца балгарская тэхніка. У краіне, у якой перад вайною было яшчэ большае беспрацоўе, чым у Польшчы, сёння адчуваецца нястача рабочых. Варненская суднаверф налічвае зараз 6 тысяч працаўнікоў, а ў іх ліку 43 жанчыны, пераважна маладыя, прыгожыя дзяўчаты. Гэта зваршчыцы, аператары кранаў, шліфавальшчыцы.

У пасляабедзенны час, калі надвор'е паправілася, ізноў іх агледаю. Аднак дзяўчаты зараз у каляровых касцюмах на варненскім пляжы. Аб пляжы варта расказаць асобна. Гэта ўжо зусім новая тэма.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

1 ліпеня 1945 года. Раніца ў гэты дзень была свежая і ясная. Калі мы з Саса і Хасака сабраліся ў пярэдняй памяшкання, дзе размяшчалася секцыя Такагі, каб пераапрануцца ў рабочую адзежу, увайшоў тэхнік - лабарант Сагава.

— Сёння можна не пераапранацца, будзем весяліцца, пойдзем на пікнік.

Мы радасна, але здзіўлена пераглянуліся. Нікому з нас яшчэ не даводзілася з гэтакай мэтай пакідаць тэрыторыю гарадка.

Калі мы выйшлі, Сагава, паказваючы на паўночны захад, сказаў:

— Мэта нашага паходу — манчжурская вёска, прыкладна, восем кіламетраў ад нас.

Захопленыя масай новых уражанняў, мы нават не заўважвалі, што там, дзе праходзіў наш шлях, не было ніякай дарогі.

Прыйшлі ў вёску каля поўдня. У ёй налічвалася не больш дваццаці двароў.

Жыхары вёскі з цікавасцю разглядалі нас. Калі мы размясціліся ў цяню і разгарнулі сваё снеданне, дзеці, якія дагэтуль сарамліва трымаліся воддаль, падыйшлі бліжэй. Сагава запалоніў усіх

60

дзяцей веданнем іх роднай мовы. Дастаўшы з рэчавага мяшка салодкія піражкі з бабовай начынкай, ён надзяліў імі кожнага. З боку гэта выглядала б даволі чулліва, калі б не дзіўны выгляд твару Сагава: ён выражаў жорсткасць і нейкую напружанасць.

Неўзабаве мы рушылі назад. Калі падыходзілі да гарадка, Сагава запеў марш Квантунскай арміі, і мы з песняй увайшлі ў вароты гарадка, адкуль быць можа, зноў доўга не ўдасца выйсці.

Прайшло некалькі дзён.

Аднойчы раніцай мы, прыйшоўшы на службу, прыкмецілі незвычайнае ажыўленне ў секцыі. Па калідоры снавалі заклапочаныя вольнанаёмныя. Словы, якія даносіліся з лабараторыі, дазволілі мне зразумець, што ў вёсцы, дзе мы былі, выбухнула чума. Я ўспомніў злавесную ўсмешку на твары Сагава ў той момант, калі ён раздаваў дзецям салодкія піражкі. Аказваецца, наша прагулка мела на мэце праверку эфектыўнасці аднаго з метадаў распаўсюджвання інфекцыйных хвароб. Працаўнікі лабараторыі потым па чарзе павінны былі ездзіць у гэту вёску, каб назіраць за тым, як праходзіць эпідэмія і на месцы даследваць эфектыўнасць лячэбных прэпаратаў. На гэты раз у якасці асістэнта паслалі і мяне. Адзетыя з мэтай самааховы ў спецыяльныя гумовыя касцюмы, мы пад гарачымі праменнямі сонца адчувалі сябе як у лазні. На вуліцы не было ніводнага жыхара. Вёска строга ахоўвалася салдатамі нашага атрада. Хаты, дзе знаходзіліся хворыя на чуму, былі абцягнуты дробнай белай металічнай сеткай, накшталт той, якая ахоўвае ад маскітаў.

Усе дзеці, якіх Сагава надзяліў салодкімі піраж-

61

камі, захварэлі на лёгачную форму чумы, і некаторыя ўжо памерлі. Адзін за другім у вёсцы з'яўляліся новыя хворыя. Калі я разам з ваенным лекарам Цудзіцука ўвайшоў у адну з хатаў, абцягнутых металічнай сеткай, перад намі адкрылася такая страшная карціна, што нават я, які ўжо нямала бачыў, ад страху раз-пораз заплюшчваў і расплюшчваў вочы. Калі мне здавалася, што сярод трупаў я пазнаю якога - небудзь хлапчука з тых, якія ў той дзень так бестурботна гулялі сярод нас, гатоў быў голасна расплакацца.

Наш атрад рыхтаваў новую зброю, каб застасаваць яе ў мэтах заваявання канчатковай перамогі. Таму такія доследы былі неабходнымі. Спачуваючы ахвярам доследаў гэтым самым парушаў свой службовы абавязак. Я дасканала разумеў гэта і ўсё ж не мог спакойна глядзець на няшчасных.

Мы рэзалі трупаў і вымалі з іх лёгкія, селязёнкі і іншыя органы для прыгатаўлення прэпаратаў, неабходных пры доследах. Скрозь сцены да нас даносіўся енк паміраючых, а за драцяной сеткай гудзелі мухі, якіх прыцягваў сюды пах чалавечых унутранасцяў.

У вёсцы мы былі не больш гадзіны, але ў мяне ад нервовага напружання кружылася галава і падкошваліся ногі. Я адчуваў сябе зусім разбітым, калі вярнуліся мы ў размяшчэнне атрада. Прыкладна, праз тыдзень вёска была спалена, а жыхары, якія не памерлі ад чумы, растраляны.

*

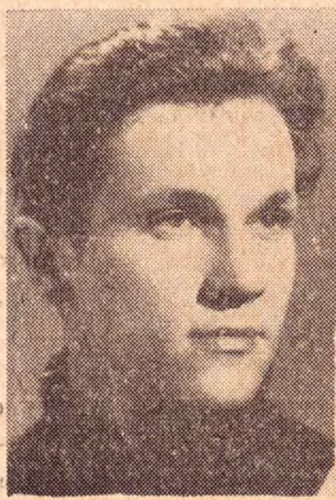
Не ўціхамірылася яшчэ ўзбуджэнне, выклікане знішчэннем манчжурскай вёскі, як мы атрымалі сумную вестку аб падзенні вострава Окінава. Ця-

(Працяг на стар. 7)

62

Літаратурная старонка

Трыбуна беларускага літаратурнага аб'яднання ў Беластоку № 27

СЫМОН РАМАНЧУК

— нарадзіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Гушчэвіна Гайнаўскага павета. У 1955 г. закончыў Педагагічны ліцэй у Бельску Падляшскім. У бягучым годзе закончыў філалагічны факультэт Дзяржаўнага універсітэта ў Мінску. Працуе выкладчыкам беларускай мовы ў агульнаадукацыйным ліцэі ў Міхалове.

На могілках, што ціха і жаласна шумяць лесам акацый, бэзу і вішань, ля старой каменнай агарожы, у куточку, куды наўрад ці заходзіць нават у памінальны дзень стары бацюшка-непаседа, невялікая, абсунуўшаяся магіла і на хуткую руку зроблены тонкі сасновы крыж.

Гэта магіла дзеда Андрэя. «Добры быў чалавек!» — кажуць адны. «Царства яму нябеснае ды спакой вечны...» — успамінаючы дзеда Андрэя, кажуць другія.

Спакой... Ці быў ён у яго тут, на зямлі?

Усе знаді яго тут. Ды як не знаць, не ведаць яго: ён тут вырас, ажаніўся, двух сыноў-арлоў выгадаваў! Аляксандра і Генрыха.

Нарадзіўся ў сям'і Андрэя малодшы, — успамінаюць аднавяскоўцы, — павезлі хрысціць, а бацюшка вазьмі ды скажы куме:

— Дазвольце напомніць вам, Алена Мікалаеўна, Генрых — імя не славянскае, не праваслаўнае, дык вы — пакуль я тут, што да чаго — з кумам, гэтак, абгаворыце, падумайце!.. Другое трэба...» А кума ледзь ні плача:

— Ды ўжо ніяк інакш нельга, бацюшка! Андрэй, справа вядомая, з характарам, не дай Бог супраць пайсці! І ён жа Генрыхам хоча!... Інакш ахрысціш, або пераблытаць нейк надумаешся, — казаў пры ад'ездзе, — другі раз паедзеш... Што мне, — кажа, — коней шкада ці што? Ды вы ўжо, бацюшка, — уздыхаючы кажа кума, — хрысціце яго Госпадам Богам у Генрыхі! У Генрыхі, няйнакш, хрысціце!..»

* ⁂ *

Сваеасаблівы чалавек быў дзед Андрэй. Гарачы, руплівы гаспадар; ён цярпець не мог абыякавасці ў рабоце. Прыдзе час касьбы, жніво — гарачая пара наступіць, а Андрэй і бярэцца настаўнічаць, раіць, злавацца, крычаць часам...

— Без рады — чалавек, як сляпы, што над бяздоннем ходзіць. Не павучыш змоладу — людзі не прабачаць ды яшчэ і абсмяюць,—часта гаварыў ён.

— Пагляджу я, сынок, табе б больш па душы з дзяўчынай круціцца, чымсьці з касою... Глянь, суседзі пад бокам у кулак смяюцца!... Ты з розумам за справу бярыся!

— А што я, не так, па-вашаму?

— І па нашаму, і па-ўсялякаму чалавек работу з розумам рабіць павінен... табе б не злавацца, а рады добрай паслухаць, вось што, галубчык!... Ну, бо гэты вось стог... Нейк не бачу я, дзе б тут умелыя рукі хадзілі! Пара ўжо ім умелымі быць, пара! Ня-ўжо ты, Генрых, яго скідаў, га?

— Чаго тут, не разумею...

— Сынок, для мяне трэба не абы-як, — не даўшы дагаварыць, перабівае бацька, — а па-гаспадарску! Ты вучыся, вучыся, усё жыццё перад табою... Залезь і папраў!

— Сонца ўжо зайшло — падказвае старшы, чарнавокі Аляксандр.

— Значыць, дню канец прыйшоў, адпачываць будзем. А работу ты ўсё-такі да канца давядзі!

— Ну, тата, субота сёння, раней бы... — з любоўю гледзячы на бацьку кажа Генрых. Ён бачыць, як твар бацькі дабрэе, вочы пачынаюць смяяцца і радасна глядзець на сыноў.

— Во, бачыш?! Ужо кудысьці праждзецца, гіцаль, а? Няйнакш да Марыны, — падмігнуўшы Аляксандру, пачынае ласкава бацька. — Ну, чаго, чаго, як дзяўчына чырванее? Што, разгадаў бацька тваю душу? Ты маўчыш і думаеш, што ніхто нідзе нічога не знае і не ведае, га? Ды кінь ты ўжо гэты стог, чалавеча! Ахвоты, бач, набраўся калі!... Скажу я табе сынок, выбар што трэба — сароміцца нечага! — працягвае яўна задаволены ўсім паваротам спраў Андрэй. Дзяўчына — што трэба, кветка! — скажу я табе. Вочы ў цябе добрыя, ды, як бачна, і розум ёсць, — падыходзячы да сына, кажа ён. Ну і з Богам, а што ж? — заключае Андрэй. — Значыць, тупне бацька на вяселлі, га? — і цёплая бацькава рука лёгка кранаецца пляча вясёлага, з заўсёды радаснай усмешкай на вуснах малодшага сына Генрыха.

Сядзе іншы раз на ганачку і сынамі, што дровы пілуюць, любуецца.

— Прыгожыя ў нас хлопцы, Вольга! Сашка — гэта ўся твая кроў! І чуб твой, і вочы... Чорныя! За іх жа я цябе і пакахаў, ты ж помніш, нябось...

Андрэй маўчыць хвіліну, другую, потым, як бы апраўдваючыся, кажа:

— А што я пабурчу калі, ці галасней часам крыкну — усё гэта, каб не ўрачы, не распесціць хлопцаў нашых. Вельмі ж яны ўжо прыгожыя ў нас, маці!

Вочы яго свецяцца, гарачь нескрываемай радасцю, і ён ласкава, ціха гаворыць далей:

— Добрых навестак прыждаць нам толькі, дый усе нашы справы тут. Ну, зразумела, — як быццам адказваючы на пытанне жонкі, кажа Андрэй, — калі трэба будзе — радай добрай паможам, калі плячом...

Андрэй доўга яшчэ марыць, звяртаючыся да жонкі з бесперапыннымі пытаннямі, на якія тая, то адказвае смеючыся, то маўчыць, прыслухоўваючыся вясёламу смеху сыноў.

— Паглядзі ты на Генрыха! — кажа, паказваючы кіўком галавы на шыракаплечага, кучаравага, стройнага хлопца, што ў паўголаса вядзе нейкую вясёлую песню. — Царэвіч пісаны, га?! Чорныя валасы — абаранкі, твар, быццам малако!.. Кажуць Сцяпанава Марына дарожку да яго сэрца працёрла... Што ж, дзеўка што трэба, з розумам... Ды і ён, дай Божа ўсякаму. Што, грэх, кажаш, любавацца? Радавацца?... Ох, мілушка, а каму ж яшчэ іх хваліць-любіць, калі не бацьку роднаму!

* ⁂ *

Не дачакаў Андрэй радаснага дня — вяселля сына. Вайна абрушылася на іх сонных, перапалоханых, ашаломленых водблескам пажара суседняга горада, бегатнёй на вуліцы, крыкамі жанчын, плачам разбуджаных дзяцей... Усё мянялася з маланкавай хуткасцю. Дзве гадзіны на зборы, і — бывай родны кут! Для многіх гэта было апошняе развітанне... Непрыемная, траскучая гамонка немцаў, цягнік, што ўсё ішоў ды ішоў на захад, работа ў «баўэра» над Одрай...

Зразумее хто-небудзь, дапаможа, калі сыноў тваіх забяруць на ваенны завод?... Каму раскажаш, што бачыў ты іх апошні раз? У кожнага свайго гора — што вады ў час вясенняй паводкі.

Пайшлі яны, пакланіўшыся нізка, пайшлі назаўсёды... Фраў Зігерыст смяецца:

— Катлеты рускім пячы пайшлі сыны твае! Добрая работа!

Вольга памерла. Ад тыфу, ды ад тугі па сынам. Адзін застаўся Андрэй. Пасівеў, згорбіўся, заціх... Ён рэдка гаварыў цяпер з людзьмі; з дзецьмі толькі быў вясёлы, бадзёры і ласкавы. Дзеці адыходзілі, і худая, шырокая рука з агрубелымі ад працы пальцамі шпарка цягнулася да вачэй і выцірала скупую мужчынскую слязу... «Дзе ж вы, сынкі-сокалы, дзе ж ногі вашы ходзяць, дарагія вы мае? Можа спіце ўжо даўно сном вечным у чужой зямельцы!.. Ох ты, доля, доля горкая!

* ⁂ *

Прыйшоў май 1945 года; вярнуўся Андрэй у сваю вёску, на пажарышча. Вярнуўся не адзін. Побач з ім бегла чарнамазае, кучаравае хлапчанё з вялікімі, як кавалачак ліпеньскага неба, сінімі вачыма...

Пабудавалі яму ўсёй вёскай маленькую хатку ля старога разлажыстага вяза, і стала хатка гэта любімым месцам, куды ў вольны час ішлі дарослыя і адкуль ні на хвілінку не выходзілі дзеці. Колькі ж разоў даводзілася паўтараць прысутным гісторыю гэтага чарнамазага хлопчыка, што пачаў жыць разам з Андрэем у хатцы ля вяза — Андрэй і сам не помніць. Аб ім, аб Міраславе, ён мог гаварыць заўсёды, гаварыць многа, доўга...

— Ехаў я ўжо дамоў, з Германіі, значыць... На адной станцыі, дзесьці яшчэ каля Познані, убачыў я гэту чорную, кучаравую галоўку. Ён стаяў і глядзеў на мяне, быццам хацеў штосьці сказаць, аб чымсьці папрасіць, але баяўся, не давяраў... Цягнік прагудзеў і ў натоўпе я забыўся пра яго. Ад'ехалі мы трошкі, — закурыўшы, працягвае Андрэй, — гляджу я, а ў кутку сядзіць гэтае самае дзіцянё, ды ізноў не спускае з мяне сваіх сініх вачанят. Гляджу я на яго, гляджу, ды ўсё думаю: адкуль жа я цябе, хлопча ты мой, знаю?.. Ды як кальне мне штосьці ў сэрца, як заламоча ў грудзях, як схопіць за горла — гэтак жа ў майго Генрыха

працяг на стар. 4

АЛЕСЬ СВІСЁК

НЕ ВІНІ

Загадала ты мне: «Не глядзі на яе,
не лаві вачэй дзіўных, як з казкі!..»
Загадай жа лісцю — няхай сонца не п'е,
і зракуцца хай колераў краскі.

Загадай жа пчале — хай без красак жыве,
і арлу — хай жыве без прастору.
Загадай, хай ўсю ноч не пяе салавей,
хай рака яго песням не ўторыць.

Загадай, хай не міргаюць зоркі ў гары,
або месяц хай твар свой схавае,
хай маўчаць, не іграюць дубы - песняры,
як ім вецер галінкі кранае...

Не віні! Ні яе, ні мяне: незнарок
ляціць позірк мой з ёю сустрэцца.
Яна — проста агонь, я — начны матылёк,
што сляпіцай ў агонь той імкнецца.

УЛАДЗІМІР ГАЙДУК

ПРЫ ЛУЧЫНЕ

У рамантычныя далі
Першыя ракеты залуналі.

Ціха вечар хатам ноч пакіне,
Я чакаю стрэчы пры лучыне.
Я гляджу на цені, што міргаюць,
Я лаўлю каханне, што ўцякае

Мо' злякалася мае лучыны?
Уюцца ў комін курныя ўспаміны.

ЯША БУРШ

* * *

адчыніў насцеж душу
улівайся вясн
колькі хош
праз зімы
і слоты
цябе пранашу
чырванню крыві раскве чу
да апошняй кроплі
жыцця
цябе данашу.

ВЕРАСНЁВАЯ РАНІЦА

(Працяг са стар. 1)

пра існаванне якіх у Блажэявіцах мелі толькі тэарэтычнае ўяўленне, цяпер зрабіліся адной з галоўных тэм размоў у вёсцы. То адзін, то другі гаварыў, што іх дзесьці бачыў. Праз некалькі дзён да вёскі дакаціліся чуткі, што ў далёкім ваяводскім горадзе кідалі бомбы, а ў павятовым мястэчку нібы забаронена запальваць святло.

Усё гэта зрабіла на Яся дзіўнае ўражанне. Па начах яму сніліся страшэнныя пачвары, нейкія драбіністыя вазы з крылламі, як у гусей, і іншыя недарэчнасці. Таму ён адразу ж змяніў напрамак працы сваёй лабараторыі, пераключыўшыся з гідраэнергетыкі на аэрадынаміку.

Блажэявічане праводзілі гэты дзень, як заўсёды: зранку некаторыя выйшлі араць пад азіміну, але такіх было ў вёсцы мала, бо большасць сялян справілася з гэтай работай яшчэ на мінулым тыдні; некаторыя падкопвалі ўжо завялыя кусты бульбы, выбіраючы найлепшыя клубні і стараючыся не разрываць карэнняў, спадзеючыся, што дробная бульба яшчэ набярэцца сокаў ад скупой асенняй зямлі і падрасце. Большасць сялян сядзела ў хатах ці ў стадолах, займаючыся ганчарствам, выразваннем лыжак з ліпы, нават маляваннем Хрыстосаў, багародзіц і розных святых, схуднелых, заўчасна пастарэлых, выкананых блажэявічанамі па свайму вобразу і падабенству.

Жыхароў вёскі Блажэявіцы суседзі зняважліва называлі халупнікамі. Мабыць, гэта таму, што хаты, хоць і пакрыўленыя, складалі аснову іх уласнасці, і што, маючы вельмі мала зямлі, яны большасць часу праводзілі каля хат.

Можа таму нахлынуўшыя раптам падзеі і засталі на месцы ўсіх блажэявічан. У палове дня, калі стаяла пякельная, як у ліпені, гарачыня, над двума радамі шэразялёных ад моху стрэх, ад нястачы зямлі прыціснутых адна да другой, пачулася дзіўнае гудзенне ў небе. Усе ў вёсцы павыбягалі з хат, пазадзіралі галовы і глядзелі на неба — большасць сялян упершыню бачыла нешта падобнае. Маладзейшыя не маглі стрымаць слоў здзіўлення, старэйшыя незадаволена моршчыліся, як і пры кожнай навінцы, больш вучоныя пачалі лічыць чорныя крыжыкі і налічылі іх пяць.

Самалёты паволі апісалі кола, як жураўлі, што шукаюць спакойнага месца для кармлення, аддаліліся і з жураўлінага кліна, перастроіліся ў адзін рад, як дзікія гусі. Потым зніклі.

Людзі не паспелі вярнуцца да сваіх лыжак, гаршкоў і малюнкаў, як рэзкі гул, падобны да гулу хуткага цягніка, ускалыхнуў усю вёску. Цяпер не было калі азірацца. Адзін самалёт, за ім другі, трэці, чацвёрты, пяты праляцелі над вуліцаю так нізка, што з высокіх ліп пасыпалася пажоўклае лісце. Пяць разоў запар бліскавічны цень удараў у вочы, нібы хтосьці здзіўлены расплюшчваў і заплюшчваў павекі. У сажалцы перад Вайцяхоўскімі штосьці плюхнула, уздымаючы чорны фантан гразі. Заквакалі качкі. Раз за разам з лёгкім чмяканнем ударыла ў стрэхі.

І нібы лісце з ліп, хто куды разляцеліся людзі. Стары Пшавэнда, дзед Бяласа, які застаўся сядзець на прызбе, бо ў яго былі хворыя ногі, убачыў, як нешта ўпала на суседні дах, уздымаючы слуп пылу. І амаль адразу запахла нечым гарэлым, нібы хтосьці запаліў вялізную запалку. Пахла серкай. А потым на страсе з'явілася нешта белае, на што нельга было нават глядзець, бо балелі вочы; і раптам паказаўся агонь, нібы звычайны, але выбухнуў полымем не адразу, а спачатку, як каламазь, павольна расплываўся чырвонымі, рэдкімі тасёмкамі.

Па вёсцы пракаціўся крык. І, нібы раздзьмутае ім полымя, зусім такое, як ад звычайнага вясковага пажару, адразу ахапіла каля дваццаці хат, вырастаючы ў велізарныя языкі, купалы, кароны. Пакуль людзі падбеглі да калодзежаў, пакуль выцягнулі першыя вёдры вады, ужо гарэлі ўсе шэсцьдзесят блажэявіцкіх двароў. Тыя з сялян, што аралі зямлю і капалі бульбу, заўважыўшы дым, пабеглі ў вёску, але ўбачылі там толькі кучу дагараўшых бярвенняў — гэта было ўсё, што засталося ад бацькоўскай спадчыны.

Аднаго Яся лёс убярог ад гэтага відовішча. Стары ксяндзоўскі лес быў густы і высокі. Ясь на дым не звярнуў увагі, захоплены чарговым эксперыментам: ён праткнуў некалькі пар кляновага насення тонкай сухой бадылінай і раз пораз перасоўваў яе, але спроба не ўдавалася, змей круціўся вакол сваёй бадылёвай восі і не ляцеў. Трэба было пачынаць усё спачатку.

Ясь чуў толькі гул самалётаў і нават бачыў іх, але яны ляцелі так высока, што хлопец не мог разгледзець іх, каб потым скапіраваць дасягненні паноў Месершміта, Юнкерса ці Хейнкеля. Ён чакаў, што самалёты знізяцца, аднак яны аддаліліся і зніклі. Ясь глыбока ўздыхнуў і ўзяўся за свае практыкаванні з бадылём.

Праз некалькі хвілін ён зноў пачуў гул у небе. Самалёты цяпер ляцелі значна ніжэй. Можна было нават бачыць іх крыллі, прамяністыя, як у святых вакол галоў, кругі ад прапелераў, чорныя крыжы ў белых абламоўках на фюзеляжах.

Іх было пяць. Не знаходзячы месца ад радасці, Ясь глядзеў угару, аж шыя забалела, і, ні то сам сабе, ні то ім, гаварыў: «Ніжэй, ніжэй, яшчэ трошкі. А што там на хвасце змайстравана? Ну, красулі, яшчэ трохі», — звяртаючыся як да кароў, пяшчотным голасам прасіў ён.

Адзін з пяці самалётаў быццам пачуў яго. Невядома, гэта была «красуля» ці «чарнуля», толькі яна адарвалася ад рэшты, апісала кола, і, выючы, хутка пайшла ўніз. Ясь, шчаслівы, замахаў рукамі, не заўважаючы, што каровы задралі хвасты і задалі лататы ў лес. Ён размахваў рукамі і ўважліва прыглядаўся да таго, як паволі павялічваецца прамяністае кола, а крыллі ператвараюцца ў суцэльную чорную лінію.. Так у захапленні ён і памёр, прашыты кулямётнай чаргою з самалёта.

Пераклад Ул. Дамашэвіч і Я. Міско

ПІСЬМО З СУПРАСЛЯ

У гэтым годзе мястэчка Супрасль не выявіла сваёй маляўнічасці. Маўклівы навакольны сасновы бор амаль бесперапынна вільгоціла дажджавая імгла пахмурнага лета.

У падножжа Супрасльскай пушчы, у стылёвых будынках Двухгадовай агародніцкай школы на Левітоўцы адбываўся культурна - асветны курс для беларускіх настаўнікаў. Працягваўся ён ад 1 да 20 жніўня г. г.

Згуртавалася тут звыш 30 асоб настаўніцкага брацтва. Гэта арганізатары мастацкіх гурткоў і проста людзі, любячыя аматарскае мастацтва.

Выкладчыцкія сілы на гэтым курсе былі выдатныя. Спеў вёў мгр. Міхась Ануфрыеў, дырыжор нашага беларускага калектыву песні і танца, харэаграф гэтага калектыву мгр. Яніна Чэрнякевіч праводзіла заняткі па танцу, — сцэнічную ігру праводзіў з курсантамі акцёр Гнезненскага аб'язднога тэатра мгр. Віктар Жэромскі. Мгр Аляксандр Баршчэўскі, выкладчык Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага Універсітэта, меў заняткі па беларускай літаратуры і гісторыі беларускага тэатра. Па фальклору і культуры мовы меў заняткі мгр. Мікола Гайдук. Па беларускаму рэпертуару і культурна - асветнай працы правёў цыкл занятак мгр. Сымон Раманчук.

Трэба падкрэсліць, што сёлетні беларускі культурна - асветны настаўніцкі курс у Супраслі меў высокі ўзровень. Амаль не аднатавана ніякіх перабояў у яго працы.

(Працяг на стар. 7)

ДЗЯДУЛЯ

(Працяг. са стар. 3)

вочы блішчэлі заўсёды! Яго вочы, валасы! Генрых, сыночак! Саша! Дзе вы, дзе ж вы, сыночкі?

— Чаго ты плачаш, дзядуля? — чую я раптам, як хтосьці пытае мяне па-польску. Падняў я галаву, а гэта ён стаіць каля мяне. Слова не магу выгаварыць, слёзы, як гарох, коцяцца...

— Чый жа ты будзеш, хлопчык? — пытаем мы ў яго. Ён крыху маўчыць, потым, ускінуўшы доўгія, як смоль, чорныя расніцы, ціха кажа:

— Дзядуля, дай мне хлеба!

— Хлеба, дзетачка, у мяне няма; хочаш, яблык дам?

— Дай...

Ён еў, а я ўсё думаў: як жа мне гэта зрабіць? Куды звярнуцца? Дый ці гэтак можна? Проста ўзяць з сабою — нельга... А што, калі аддаць яго салдатам? Яны яго потым у дзетдом адправяць. І баліць сэрца, шчыміць, жме, — з сабой вазьмі, — кажа, ды розум, абавязак другое гаворыць...

Выйшлі мы на нейкай станцыі вады, нібы, набраць. Узяў я яго за ручку, да капітана падходжу.

— Дзіцё, — кажу, — адно едзе, нікога няма ў яго, ці нельга яго ў дзетдом?»

— Адвядзіце, — кажа ветліва капітан, — вунь у той дом, там якраз такіх прымаюць...

Прывёў я, пацалаваў на развітанне. Ён маўчыць, ды нейкім такім позіркам глядзіць на мяне, што плакаць хочацца!

Сеў, еду далей. Зноў прыпынак. Выйшаў я вады набраць, іду назад, а ў дзвярах — ён! «Дай, — кажа, — дзядуля, руку, памагу!...»

Тут мне старому дурню банка з рук — бац на зямлю, а ён плача: «Каму ты хацеў аддаць мяне, дзядуля? Чаму ты мяне праганяеш? Вазьмі мяне з сабою! Вазьмі, дзедка! Я ўсё рабіць для цябе буду, дзядок!...»

Ну, зразумела, як не ўзяць? Прыехалі мы сюды, у школу ён у мяне пайшоў... І жыць мне куды весялей з ім стала! Прыдзе, бывае, са школы, усе навіны раскажа. «Мішка Вільчынскі, — кажа, — на чвэрць тры двойкі заграбастаў, а ў мяне, дзядулька ты мой мілы, усе пяцёркі, па рысунку толькі чатыры... І так ужо мартвіцца, так, бедны, перажывае, хвалюецца! Потым ціха просіць: «Навучы, дзядок, ты ж усё ўмееш, а?»

Самі знаеце, жаночай рукі ў хатцы нашай няма, але ён заўсёды ў мяне чысты, адзеты, абуты, як трэба. Добра нам было, ой, як добра разам! Частавата ён, аднак, пра сваіх, хоць і мала помніў, успамінаў, тужыў.

А аднойчы прыйшло пісьмо — яго адшукаў бацька. І паехаў мой Міраслаў, паехаў... Наплакаліся мы тут з ім і з бацькам, як бабы на пахаванні. «Да каго ж я цяпер адазвуся, сынок, хто ж вады мне падасць, мілы ты мой?!» — думаў увесь час я.

Учора пісьмо атрымаў. У дваіх з бацькам жывуць у Гданьску, што над морам стаіць... «Прыязджай, — пішуць. Грошай на дарогу прыслалі. — Купі сабе білет І класа, дзядуля, мякка каб было, — піша ён мне. — Дом у нас вялічэзны, мэбля ўся мяккая... Ты толькі, — напамінае ён мне, — Мурку, кошку нашу, вазьмі з сабой. Яе, — піша Міраслаў, — у кошык паложыш».

— Вось, пройдуць дажджы, збяруся і паеду. А як жа. Назаўсёды паеду!.. Ён жа адзін у мяне і застаўся... Куды ж мне яшчэ?

* ✲ *

Прыйдуць дзеці — і пачне дзед казкі расказваць. Дзеці — народ цікавы, пытанняў у іх шмат — адказваць паспявай толькі!

— Дзеда, ну адкуль ты толькі казак знаеш? Аб царэўне - жабе, аб золаце, што ў нашым лесе злы пан закапаў, аб шэрым ваўку... А? Дзеда!

— Я іх, унучанька, — усміхаючыся кажа дзед, — усё ў сне бачу, у сне! Да мяне, дзяцінка, каралева з залатым месяцам над галавой прыходзіць... Засну я, прыйдзе яна, прыгажуня, сядзе дый кажа: — Табе, дзядуля, трэба многа, многа, казак ведаць! Ой, многа! Раскажы заўтра дзецям аб сіротаньцы Марысі... Жыла - была дзяўчынка Марыся, — пачне яна; я прачнуся, ды і вам расказваю... Вось як!

— Дзедка, пакажы нам яшчэ Міраслава...

Дзед Андрэй паволі ўстае, ідзе да стала, дастае фота і, працягваючы дрыжачую руку, кажа:

— Вось ён... Кучаравы, чорны... Як Генрых... Як Генрых!.. — шэпча ледзь чутна ён, і слёзы, адна за другой, коцяцца па маршчыністых шчоках

* ✲ *

Прайшлі працяглыя асеннія дажджы, а стары Андрэй так і не паехаў у Гданьск. Стаў заглядаць у вёску начамі мароз, вялі ад яго подыху апошнія кветкі... Ціха і шэра, пустынна і сумна стала на вуліцы, як на душы дзеда Андрэя. У адну з доўгіх, цёмных начэй пастукала ў хатку ля вяза смерць сваім чорным крылом... Пастукала ціха, бясшумна, увайшла без дазволу, прысела на край ложка, кранула рукою белыя, як снег, кучаравыя валасы, за-

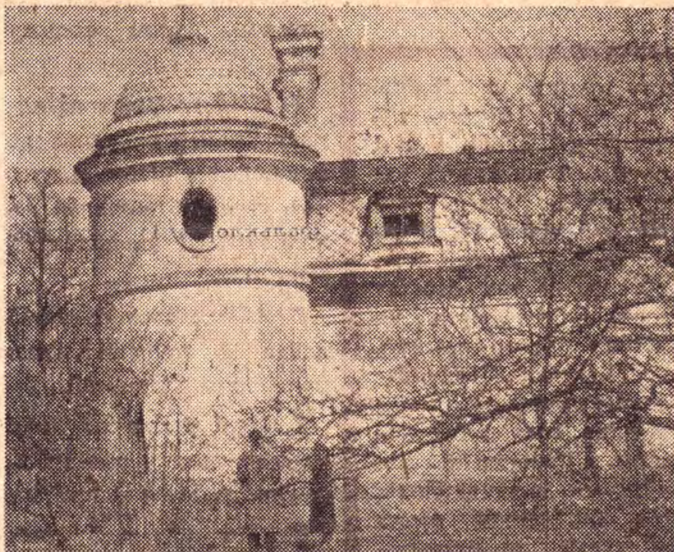
НОВАЕ ЖЫЦЦЁ Ў СТАРЫМ ПАЛАЦЫ

У Рудцы (Бельскі павет) пражывае зараз каля 1500 жыхароў. Перад вайною меў тут свае маёнткі магнат Асалінскі. Сёння ў іх гаспадарыць мясцовы ПГР.

У верасні мінулага года ў старым магнацкім памяшканні была адчынена двухгадовая сельскагаспадарчая школа. У ёй авалодваюць сёння ведамі юнакі і дзяўчаты, якія пасля жадаюць добра працаваць на гаспадарцы сваіх бацькоў. Іх абавязкам будзе ўкараняць на вёсцы найноўшыя дасягненні агратэхнікі і механізацыі сельскай гаспадаркі, дабіваца добрага ўраджаю і такім чынам павышаць дабрабыт нашай вёскі.

Так праводзіць моладзь свабодны час на спортпляцоўцы.

Вежа.

У школьны час вучні маюць магчымасць праводзіць практычныя занятків на палях ПГР. Ды і награул яны ў даўніх магнацкіх будынках разгортваюць сваю гаспадарку. Маюць тут свой інтэрнат, сумесна з членамі ПГР карыстаюцца святліцай, якою добра апякуюцца. У магнацкай вежы знаходзіцца школьны склад.

Школьная моладзь рупліва апякуецца мясцовым прыгожым паркам і пляцам. Кожнаму ў вочы кідаецца тут вялікая чысціня. Юнакі і дзяўчаты на ўсё знаходзяць час. Яны патрапяць у вольныя гадзіны культурна правесці час. Асабліва вялікай папулярнасцю карыстаецца ў іх спорт. Шмат тут валейбалістаў і баскетбалістаў. Сярод школьнай моладзі знойдзем нямала аматараў добрай кнігі. Яны праводзяць час у бібліятэцы і святліцы. Ніхто не адмовіцца і ад прыемнай прагулкі пад высокім зялёным скляпеннем старога магнацкага парку.

Калісь, перад вайною, сялянская моладзь нават і марыць не магла аб такіх умовах, а ў нашыя дні ўсё гэта стала рэчаіснасцю.

ВІКТАР АСТРОЎСКІ

Плюсічы
фота аўтара

ДОЎГАЧАКАНАЯ ВОЛЯ

ВЕРА 3)

М. АРЭХВА

Актыўны ўдзел Веры Харужай у дзейнасці камсамола Заходняй Беларусі, яе смелыя паводзіны на судзе, суровы прыгавор і пераход у турму строгага зняволення «Фардон», выклікалі ў шырокай грамадскасці БССР гарачае спачуванне, зрабілі яе гераіняй дня.

Якраз у гэтыя гады вядомы беларускі паэт М. Чарот напісаў сваё лірычнае пісьмо В. Харужай:

Як ты жывеш?
Ты мною не забыта,
Хоць весткі ад цябе
Даўным - даўно не маю.
Ў сваім лісце,
І шчырым і адкрытым,
Шлю прывітанне
З Першым маем.

Беручы пад увагу заслугі Веры Харужай перад рэвалюцыйным рухам Заходняй Беларусі, Прэзідыум ЦВК БССР у 1930 годзе ўзнагародзіў яе прамову, поўную радасці вяртання на родную савецкую зямлю, усе ў зале выслухалі з неаслабнай увагай. Беларускія паэты Я. Купала, М. Чарот і А. Александровіч прачыталі свае вершы, прысвечаныя барацьбе працоўных Заходняй Беларусі, а таксама прысвечаныя самой Веры Харужай.

Сустрэча гэтая была яркай дэманстрацыяй вялікай дружбы працоўных усіх нацыянальнасцей БССР з рэвалюцыйнымі рабочымі і сялянамі Польшчы.

Праз некаторы час Вера Харужая паехала на Прыбалхашбуд — адну з вялікіх будоўляў другой пяцігодкі, і аддалася там рабоце. У гэтыя гады яна спазнала шчасце сямейнага жыцця, якога так мала выпадае на долю кожнага прафесіянала - падпольшчыка. Неўзабаве ў яе там нарадзілася дачка — Аня.

Мы расталіся на некалькі гадоў...

Пачалася Вялікая Айчынная вайна.

ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Узнагароджваючы Веру Харужую, вярхоўны орган Беларускай Савецкай Рэспублікі тым самым высока ацаніў дзейнасць рэвалюцыйнай моладзі і яе ўклад у агульную барацьбу працоўных Заходняй Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне.

У Веры ўжо было за плячыма пяць гадоў турэмнага зняволення. Наперадзе было яшчэ чатыры гады, а ў яе з'явіліся прыкметы захворвання на туберкулёз.

У адным са сваіх апошніх пісем на волю яна пісала: **«Варта мне толькі ступіць на зямлю, убачыць блізка нашу светлую як сонца радзіму, і яна мяне адразу вылечыць... А воля ж не толькі ўсё бліжэй і бліжэй — яна ўжо блізка...»**

Доўгачаканая воля прыйшла. У верасні 1932 года па дамоўленасці паміж урадамі СССР і Польшчы быў праведзен абмен палітычнымі зняволенымі. Проста з турмы на савецкую зямлю ступілі сорак палітычных зняволеных панскай Польшчы. Сярод іх былі вядомыя дзеячы Польскай Камуністычнай партыі Ян Пашын, К. Ціхоўскі і дзеячы беларускага нацыянальна - вызваленчага руху — паслы сейма П. Мятла, П. Валошын, С. Рак - Міхайлоўскі, І. Дварчанін, П. Крынчык і О. Гаўрылік.

У ліку абмененых была і Вера Харужая.

Я выйшаў з турмы раней і быў у Мінску. Добра памятаю радасны, урачысты верасеньскі дзень 1932 года. Радасны для ўсіх, а для мяне асабліва, бо сярод абмененых былі мае таварышы па падпольнай барацьбе і асабістыя сябры.

Сустрэча прадстаўнікоў мінскай грамадскасці з абмененымі польскімі рэвалюцыянерамі вылілася ў хвалюючую дэманстрацыю пралетарскай салідарнасці.

Прасторная зала цяперашняга рускага драмтэатра была перапоўнена. Гарачыя, поўныя нянавісці да польскай буржуазіі і памешчыкаў і шчырай прыязнасці і ўдзячнасці да СССР, прамовы былых палітзняволеных перарываліся гарачымі апладысментамі. Усе прысутныя, як адзін чалавек, усталі з месцаў і доўга бурнымі воплескамі віталі з'яўленне на трыбуне Веры Харужай. Яе палымяную

Вясной 1942 года, прыцуючы ў Маскве інструктарам ЦК КПБ, Вера адшукала мой адрас і напісала пісьмо. Паміж намі ўстанавілася перапіска. Вера цікавілася старымі сябрамі па рэвалюцыйным падполлі ў Заходняй Беларусі, якіх ваенная завіруха параскідала па ўсім Савецкім Саюзе. Сярод іх Вера шукала правераных і вопытных людзей для работы ў тыле ворага. У адным са сваіх пісем да мяне Вера пісала: **«Мае пошукі нашых старых сяброў завяршыліся поспехам. Я даведалася ўжо, дзе Самуцін (у Чырвонай Арміі), Сайчук (у Саранску), Пецька Радкевіч з ЦК камсамола (у Ульянаўску), Ф. Цыгельніцкая (у Абдуліне), Бонк (у Омску), Спіс (у Саратаве) і яшчэ многа іншых».**

Незадоўга да ад'езду Веры ў немецкі тыл мы з ёю сустрэліся ў Маскве. Мне запомніласе яе пасівелая ўжо галава і ўдумлівыя, шматпакутныя глыбокія і светлыя вочы ды па ранейшаму жвавы, бадзёры характар. Яна была ўжо там... за лініяй фронта.

У гаворцы, памятаю, я запытаў:

— А як жа дзеці?

—Пра маіх дзяцей паклапоцяцца маці і сёстры.

Вочы яе пасля гэтых слоў заблішчалі ад няпрошанай слязы... Я разумею яе.

Гэта была наша апошняя сустрэча.

Вяртаючыся з адпачынку ў сваю вайсковую часць у 1945 годзе, я затрымаўся ў Мінску і зайшоў у ЦК КПБ. Там я даведаўся, што Вера Харужая загінула ў барацьбе супроць немецка - фашысцкіх захопнікаў. Балюча сціснулася сэрца... Няма яшчэ аднаго блізкага друга, таварыша па барацьбе.

Вера не ўбачыла на свае вочы вялікай перамогі савецкага народа пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, верным салдатам якой яна была да апошняй хвіліны свайго гераічнага жыцця. Яна не ўбачыла таксама, як буржуазна-памешчыцкая Польшча — турма народаў — стала народнай, сацыялістычнай краінай, як умацавалася дружба паміж польскім і савецкім народамі. Але як бы яна радавалася гэтай велічнай перамозе, у імя якой аддала сваё палымянае жыццё.

М. АРЭХВА

глянула ў вочы... Ён памёр ціха, спакойна — не стагнаў, не маліўся, не плакаў... Ніхто не даў у рукі яму свечку, ніхто не чуў, як ён ціха-ціха, скланіўшы галаву, прашаптаў: «Заўтра збяруся, заўтра і паеду... А як жа!... Заўтра!...»

* * *

А раніцаю, як заўсёды, прыбеглі дзеці з букетам апошніх асенніх кветак у руках. Для дзядулі! Адчынілі ціха дзверы, палажылі кветкі на крэсла і ціха, каб не разбудзіць дзеда, пайшлі назад, гаворачы:

— Ці-ха-а-а-а! Ціха! Дзядуля спіць! Можа каралева прыйшла да яго, казку расказвае..

— Пра вавёрачку, Зіна? — пішчаў малы Валодзя.

— Ды маўчы ты, бач, дзядуля спіць! Можа і пра вавёрачку — дадала потым Зіна.

— А можа пра каньа - гарбунка?...

— Ды будзе табе, адкуль мне знаць!

— Зіна, а чаму ён так доўга спіць? А калі ён расказа? — не пераставаў мітусіць Зініну руку яе малы брацік Валодзя.

— Стаміўся, таму і спіць! Устане — тады і расказа. Цішэй будзь, начэпа ты адна! — злуецца Зіна.

— Устане і раскажа! — весела кажа Валодзя, а потым дадаў: — Мы яму мёду за гэта прынясем, праўда?

* * *

Два разы ў год на малой магіле дзеда Андрэя з'яўляецца вялікі букет ружаў. Іх прыносяць сюды Міраслаў з бацькам... Прыязджаюць за сотні вёрст, доўга стаяць ля магілы, моўчкі думаючы аб вялікім сэрцы простага чалавека, замяніўшага адному з іх бацьку, вярнуўшаму другому сына... Ціха шуміць бэз, вішні і акацыі... Маўчаць крыжы, маўчаць магілы...

С. РАМАНЧУК

ЯК ЗАГІНУЎ ВУЛКАН КРАКАТАУ?

Караблі, якія летам 1883 года плылі з Явы на Суматру, міналі невялікі астравок Кракатау. На востраве быў вулкан з такой самай назвай — маляўнічая гара вышынёй у 1000 м. Вулкан быў спакойны. Але ў чэрвені 1883 года вулкан Кракатау адазваўся. Адчулася некалькі моцных сутрасенняў пад зямлёй, а дождж белага пылу засыпаў аколіцу. Так было цэлы ліпень і большую частку жніўня. Жыхары порту ў Батавіі* прызвычаіліся ўжо да капрызаў свайго аддаленага на 100 км суседа. 26 жніўня Кракатау выслаў сваё апошняе папярэджанне. Цяжкі гук выбуху было чуваць на адлегласць 130 км. Была гадз. 4[00] пасля абеда. Галандскія купцы расчынялі свае магазіны, а па вуліцах Батавіі снавалі людзі. То той, то другі спыняліся, каб прыслухацца да далёкіх гукаў; ніхто аднак не пакінуў сваёй працы, ніхто не пераймаўся дробязямі.

У вечары аднак справы пагоршыліся. Людзі з трывогай глядзелі ў чорнае неба. Над горадам плылі хмуры попелу, як бы вулкан знаходзіўся на адлегласці не 100 км., а 100 м. На небасхіле палымнела зарыва.

Так мінула ноч. 27 жніўня раніцай наступіў выбух такі страшны, што цяжка сабе ўявіць. На Яве і Суматры заўважылі ўсе адліў мора, потым, аднак, на гэтыя астравы хлынула хваля некалькідзесятмятровай вышыні. Вада заліла вуліцы гарадоў і вёсак Явы і Суматры, пераварочвала дамы, як дзіцячыя цацкі. Людзі, падаючы з крыкам, беглі, улазілі на дрэвы, на дахі дамоў. Страшная, мутная вада аднак дасягала іх ўсюды. Не было ратунку, мсцівая стыхія душыла ў сваіх магутных абдымках людскія целы. У гэтую раніцу за некалькі мінут страціла жыццё 30.000 людзей; нібы пасмяротны звон, суправаджаў памершых далёкі гул выбуху, які чуўся аж у Індыі. Каля поўдня яшчэ раз агонь і вада сустрэліся ў смяротнай барацьбе. Перамагло мора. Калі расплыліся хмары дыму і попелу, вулкана Кракатау ўжо не было, на месцы даўняй гары была глыбокая ўпадзіна.

*Цяпер сталіца Інданезіі — Джакарта — на Яве.

З БЕЛАРУСКАГА СПОРТУ

У Беларускай ССР на 1 ліпеня 1960 года налічвалася 1 мільён 214 тысяч фізкультурнікаў.

У мінулым годзе ў розных спаборніцтвах прынялі ўдзел 2 мільёны 185 тысяч беларускіх спартсменаў — у чатыры разы больш. чым 10 год назад.

За адзін толькі мінулы год у рэспубліцы падрыхтавана 132 майстры спорту.

Беларусь налічвае 8.989 калектываў фізкультуры.

У краіне ёсць 22 стадыёны, 223 комплексныя спартыўныя пляцоўкі, 1.064 футбольныя палі, 2.154 баскетбольных і 10.280 валейбольных пляцовак, 1.066 стралковых ціраў, 258 гімнастычных залаў.

Зубы не да мяса

Асаблівы факт: звяры, у якіх найбольшыя зубы, не карыстаюцца імі амаль зусім пры ўжыванні мяса. Доўгія, закручаныя зубы марскога аднарога, велізарныя клыкі слана і бегемота існуюць проста для таго, каб упрыгожваць. Не верыце? Ведайце ж, што слон, насарог і бегемот абсалютныя вегетарыянцы (г. зн., зусім не ядуць мяса).

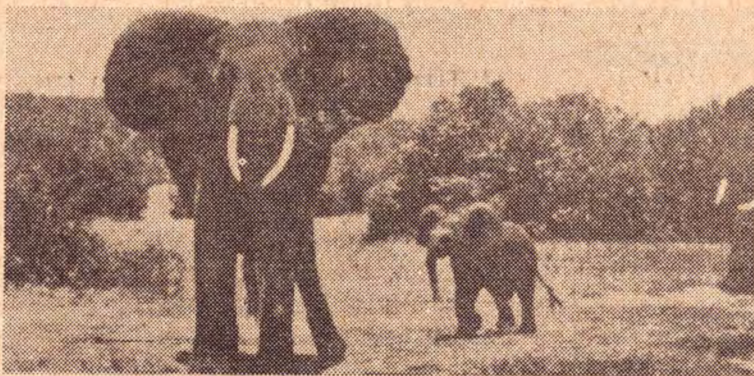
Толькі маладыя сланяты знаходзяцца пад аховай. На дарослых сланоў палююць з увагі на іх клыкі, з якіх вырабляюцца розныя рэчы. Таму сланоў робіцца штораз менш. Цяпер рэдка здараюцца самцы, у якіх вага клыкаў бывае 100 кг. Пераважна яна даходзіць да 30 кг. Таму, калі гадавы экспарт слановай косці толькі з Бельгійскага Конга раўняецца 273 тонам — гэта азначае, што за год гіне на гэтай тэрыторыі каля 10.000 штук сланоў. А колькі ж гіне іх ва ўсёй Афрыцы?!

Калі возьмем пад увагу, што ў самкі слана цяжарнасць прадаўжаецца 21 месяц і што родзіць яна адно сланя на 4 гады, тады зразумеем, што такі тэмп палявання на сланоў пагражае абсалютным іх вынішчэннем.

Да гэтага цікава будзе дадаць, што дагэтуль толькі раз удалося выгадаваць слана па-за Афрыкай. Першы і апошні афрыканскі слон карадзіўся некалькі год таму ў манахійскім заапарку, ды хутка і памёр.

Вернемся яшчэ да клыкоў і іх значэння. У здабыванні ежы выконваюць яны толькі ролю дапаможнікаў. Іх іншае прызначэнне — гэта дапамога ў барацьбе са звярамі. І яшчэ адно: клыкі маюць цікавую ўласцівасць: свецяцца ясным моцным святлом. Гэта робіць уражанне, ас бліва ўвечары. Кожны звер пабаіцца зачапіць такога праціўніка.

Ці сланы мыюць зубы? Так. Назіральнікі кажуць, што сланы адносяцца да ўласных зубоў з велізарнай дбайнасцю. Уся ўвага самцоў ідзе на тое, каб іх клыкі, якія растуць на працягу ўсяго жыцця, былі чыстыя. Пасля балотнага купання самцы чысцяць свае зубы хобатам. Вопытныя паляўнічыя сцвярджаюць, што злоўленага слана найлягчэй прыручыць, гладзячы яго па зубах.

ПРОСЬБА КАНЯ ДА ЧАЛАВЕКА

Як жа часта людзі здзекуюцца над жывёлай, хатнімі і ляснымі птушкамі. Неразумныя падлёткі любяць мучыць вавёрак, баброў, шчыглоў, сінічак, дзятлаў. А трэба ж ведаць, што гэтыя звери і птушкі знаходзяцца пад аховай. Яны часта з'яўляюцца сапраўднымі прыяцелямі чалавека, знішчальнікамі многіх шкоднікаў нашых лясоў і палёў, нашых пасеваў.

Часта, не маючы належнага догляду, хатняя жывёла, асабліва коні, церпяць страшныя мучэнні ад бязлітаснага гаспадара. Таварыства апекі над звярамі ў Беластоку звяртаецца з заклікам да грамадства, каб яно праяўляла больш людскія адносіны, аказвала больш сэрца да звяроў і птушак. Дзеля дапаўнення вышэй сказанага падаем просьбу каня да чалавека, якую апрацавала Бельгійскае Таварыства апекі над звярамі:

«СКЛАДАЮ ТАБЕ, ГАСПАДАР, ПАКОРНУЮ ПРОСЬБУ МАЮ:

1. Дай мне есці і піць.

2. Пасля працы і знойнага дня завядзі мяне ў чыстую стайню.

3. Гавары да мяне, бо голас лепш заахвочвае да працы, чым лейцы і біч.

4. Не бі мяне, калі іду пад гару і не шарпай лейцамі, калі сходжу ўніз.

5. Калі не разумею адразу Твайго жадання, не спяшайся з бічом, а правер упражу. паглядзі на падковы, ці не калечаць маіх ног.

6. Абыходзься са мною добра і навучы мяне працаваць з ахвотай.

7. Калі часам не хачу есці, прагледзь мае зубы, пацікаўся маім здароўем.

8. Не абрэзвай мне грывы і хваста, бо то мой адзіны ратунак у барацьбе з насякомымі, якія мяне праследуюць.

КАХАНЫ МОЙ ГАСПАДАР!

Калі цяжар і праца многіх год зробяць мяне слабым і няздольным да працы, не мары мяне голадам, але асудзі мяне і знішч, каб я не цярпеў без патрэбы».

НА ШЭРЫМ КАНЦЫ ў ЧАРЗЕ ПА ЧЫСЦІНІ

Колькі і дзе ўжываецца сціральных сродкаў. У кг. на аднаго жыхара ў 1958 годзе.

П. н.	краіна	кг.
1.	Бельгія	14,5
2.	Галандыя	13,7
3.	Швейцарыя	13,4
4.	З.Ш.А.	12,6
5.	Францыя	12,5
6.	Англія	12,0
7.	Ізраіль	11,1
8.	Данія	10,9
9.	Канада	10,2
10.	Аргенціна	9,9
11.	Н. Зеландыя	9,7
12.	Нарвегія	9,7
13.	Г.Ф.Р.	9.0
14.	Куба	8,9
15.	Швецыя	8,8
16.	Чэхаславакія	8,6
17.	Італія	8,2
18.	Аўстрыя	7,8
19.	Урагвай	7,7
20.	Паўдн. Афр. Унія	7,5
21.	Партугалія	7,0
22.	Венгрыя	5.6
23.	Польшча	5,4

А цяпер паглядзім, колькі кг. на аднаго жыхара прыпадала ў Польшчы сціральных сродкаў у 1959 годзе.

Ваяводства	спажыванне ў кг агулам	у гарадах	на вёсках
ПОЛЬШЧА	5,4	6,5	4,4
Шчэцінскае	6,9	6,3	7,2
Катавіцкае	6,4	6,6	5,7
Апольскае	6,4	7,3	5,9
Гданьскае	6,1	3,7	4,9
Вроцлаўскае	6,1	3,0	6,4
Варшаўскае	6,0	7,6	4.2
Пазнаньскае	5,9	6,3	5,5
Быдгоскае	5.6	6.1	5,4
Кашалінскае	5,5	4.8	6,0
Зялёнагурскае	5,5	5.8	5,4
Ольштынскае	5,3	4.9	5,5
Лодзінскае	5,1	6.1	4.0
Кракаўскае	4.8	6.8	3.4
Келецкае	4,3	7.0	3,4
Беластоцкае	4.1	6.2	3,2
Люблінскае	3.9	6.2	3.1
Жэшоўскае	3,7	6,2	3,0

З вышэй паказанага вынікае, што ўсе мы ў Польшчы баімся мыла, а на Беласточчыне асабліва.

ПІСЬМО З СУПРАСЛЯ

(Працяг са стар. 4)

Чацвер, 11 жніўня, для курсантаў быў знамянальным днём. Вечарам наладжана літаратурную сустрэчу з нашымі маладымі паэтамі: Алесем Барскім, Ягорам Хлябічам, Віктарам Шведам, Янкам Беразоўцам, і празаікам Сымонам Раманчуком. Па просьбе курсантаў аўтары ўпісвалі свае аўтографы ў «Рунь». Яны атрымалі ад моладзі мноства кветак. Сустрэча з літаратарамі закончылася танцамі.

У суботу, 13 жніўня, курс прысутнічаў на канцэрце Маскоўскай эстрады ў беластоцкім тэатры.

Да ліку цікавых мерапрыемстваў трэба аднесці таксама краязнаўчую экскурсію па гістарычных мясцінах Супраслі. Асаблівую цікавасць у экскурсантаў выклікаў старажытны палац магнатаў Хадкевічаў. Фрагменты фрэскаў з XV стагоддзя, фрагменты візантыйскай унутранай архітэктуры павеялі на прысутных старынёю.

На заканчэнне курса адбылася двухдзённая экскурсія ў Варшаву аўтакарам БГКТ. Настаўнікі пабывалі ў тэатры, кіно, наведалі музей і памятныя месцы сталіцы. Праведзена спецыяльная экскурсія ў Палац Культуры і Навукі.

Хочацца пажадаць усім курсантам поспехаў на ніве развіцця роднай культуры ў вёсках у час набліжаючагася асенне - зімовага сезона культурна - асветнай працы!

С. ЯНОВІЧ

ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ ШКОЛЫ ПАЛІВАМ

У пачатку жніўня г. г. адбылася сесія грамадскай рады ў Юшкавым Грудзе, прысвечаная справам падрыхтоўкі школ да новага навучальнага года. На сесію запрошана усіх кіраўнікоў і школьных вартаўнікоў.

Тут спачатку абмяркоўвалася гаспадарка школ у 1959 г. Аказалася, што школам, якія знаходзяцца ў вёсках Віндзюга, Юшкавы Груд, Кухмы і Рыбакі, хапіла паліва, гаспадарчых і пісьмовых матэрыялаў. У пяці іншых школах адчуваўся недахоп паліва і розных матэрыялаў.

У спрэчках выявілася, што некаторыя кіраўнікі і вартаўнікі карысталіся школьным паліўам дзеля асабістых патрэб. Каб не было больш такіх выпадкаў, вырашана абавязаць школы рацыянальна выкарыстоўваць паліва. Тыя ж, якія і надалей будуць апальваць свае кватэры за кошт школы, пакрываюць страты са сваёй кішэні.

Вырашана, што камісія асветы, якая найлепш арыентуецца ў сітуацыі, задбае пра рацыянальнае размеркаванне паліва ў пасобных школах.

Думаю, што гэта вельмі разумная думка і заслугоўвае на падтрымку. У гэтай камісіі ўдзельнічаюць кіраўнікі школ і настаўнікі, і яны маюць дакладнае ўяўленне аб патрэбах сваіх школ. Напрыклад, школа ў Боўтрыках патрабуе значна больш паліва. Яна змяшчаецца ў прыватным будынку і тут неабходны капітальны рамонт, таму што ў часе зімы праз сцены пранікае студзёны вецер, мерзнуць школьнікі, а ў чарнільніцы паяўляецца лёд.

Трэба вельмі дбайна адносіцца да забеспячэння школ палівам на зіму. Гэта адказная справа і ёй неабходна прысвяціць сур'ёзную ўвагу.

АРКАДЗЬ САРАЧЫНСКІ
Плянта
ГРН Юшкавы Груд.

Новы набор у Калектыў песні і танца

Прэзідыум Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Беластоку паведамляе, што ў жніўні і верасні г. г. праводзіцца набор кандыдатаў і кандыдатак у Калектыў песні і танца ў наступныя групы: народных танцаў, хору і музыкі.

Жадаючых стаць удзельнікамі Калектыву просім звяртацца да Галоўнага Праўлення БГКТ у Беластоку, вул. Варшаўская 11, гадз. 8 — 15.

КАБ БОЛЬШ БЫЛО БУЛЬБЫ

Сяляне прывыклі ў вясенні час даваць пад бульбу неперагніўшы гной з дамешкай саломы. Трэба адзначыць, што ён, асушваючы верхні слой глебы, памяншае ўраджай гэтай важнай культуры. Так, менавіта, было ў мінулым годзе. Суша перашкодзіла ў гніцці, у працэсе ферментацыі гною і таму бульба не магла належным чынам выкарыстаць яго сілы. І толькі ў тым выпадку, калі пад бульбай была падвойная колькасць гною, яе ўраджай аказаўся амаль падвойным.

Гандлёвыя ўстановы паведамляюць, што найлепшыя гатункі бульбы будуць экспартавацца. Частку з іх можна будзе набыць у спецыяльных мяшках вагою ў 2,5 кг і 5 кг кожны.

Польшча належыць да ліку тых краін, у якіх бульба шырока распаўсюджана. Яе ўраджай не перавышае 400 цэнтнераў з гектара. Зразумела, што ўсё тут залежыць ад спецыфічных умоў, ад умення сялян.

Бельскі павет з'яўляецца добрым прыкладам у спецыялізацыі вырошчвання некатарых культур. Вёска Дзяніскі вядомая сваімі ранніммі грунтовымі гуркамі, Цялушкі — гароднінай, Войшкі — трускалкамі, а Агароднікі ганарацца таксама высокімі ўдоямі малака.

Вернемся яшчэ да спраў бульбы.

Цяжка знайсці на Беласточчыне вёску, якая б цікавілася вырошчваннем аднолькавага гатунку бульбы, яе кантрактацыяй і экспартам.

Сялянам — аднаасобнікам цяжка арганізаваць масавае вырошчванне той ці іншай культуры. Іншая справа ў сельскагаспадарчых гуртках. Тут існуюць спрыяльныя ўмовы дзеля гэтага мерапрыемства.

Гаворачы аб гнаі варта яшчэ ўспомніць аб лубіне. Ён таксама павышае ўраджай бульбы. Найлепш найлепш можна садзіць раннюю бульбу, т. зв. «первёснікі».

Сяляне павінны прысвячаць больш увагі гэтай культуры і гэтым чынам павышаць свой дабрабыт і дабрабыт краіны.

НЕСЦЯР ПЕРАВОЙ
Бельск Падляшскі.

ДОБРАЯ ПЕЧ — НЯДРЭННАЯ РЭЧ

Ці ж не прыемна, калі ў хаце стаіць добрая печ, калі яна добра гарыць і не дыміць. Вось такія печы ставіць усім вядомы ў Дубічах-Царкоўных і наваколлі Іван Гіль. У сваёй прафесіі ён працуе ад 1932 года. На працягу васьмі гадоў ён паставіў 50 печаў. Колькасць, як бачым, значная.

Той, хто будуе новую хату, заўсёды памятае, што не абыйдзецца без пячніка Гіля. Яго сумленная праца ўсім патрэбна. Хто ведае, мабыць, ва ўсёй Гайнаўшчыне няма лепшага пячніка, чым Іван Гіль з Дубіч - Царкоўных.

МІКАЛАЙ ПАНФІЛЮК
Дубічы - Царкоўныя
Гайнаўскі павет.

(Працяг са стар. 2)

пер мы востра адчулі, што вайна ўваходзіць у завяршальную фазу. Але слова «паражэнне» яшчэ не ўвайшло ў наш слоўнік. Прыблізна ў гэты час вярнуўся з Японіі камандзір нашага атрада Ісіі. Ён сабраў атрад і звярнуўся да нас з гарачай прамовай, у якой адчуваўся трывога. Хадзілі чуткі, што ён у гэты раз, як і летам 1944 года, пасля падзення Сайпана, настойваў на застасаванні бактэрыялагічнай бомбы, пераконваючы, што гэта адразу зменіць абставіны на фронце ў нашу карысць. Ён гаварыў аб непераможнасці Японіі — краіны багоў, аб узросшай ролі нашага атрада, заклікаў нас верыць у канчатковую перамогу і аддаць свае сілы выкарыстанню службовага абавязку. Але яго хваляванне і безупыннае падкрэсліванне нашага абавязку толькі ўзняло нашы і без гэтага напружаныя нервы.

І бы(с)цам пацвярджаючы, што мы трапілі ў цяжкае становішча, — а гэта і без таго было ясна з прамовы Ісіі, — на вячэрняй лекцыі адзін выкладчык, каб падбадзёрыць нас, сказаў:

— Хутка мы створым новую зброю, якая скальные цэлы свет. Тады мы зможам знішчыць сто мільёнаў чалавек.

На гэтай адзінай надзеі тады будаваліся ўсе разлікі.

У ліпені пачаліся трывожныя дні. У палове месяца частка нашага атрада пераехала ў Тунхуа. Хадзілі чуткі, што і ўвесь атрад неўзабаве пераедзе туды. Усё часцей даводзілася працаваць у лабараторыях усю ноч. Недахоп сну павялічыў выпадкі са смяротнымі бактэрыямі і лік інфекцыйных захворванняў узрос.

Вяртаючыся аднойчы ноччу з працы, я пачуў у нашым пакоі пах карболкі. Хаманака і Морысіма не спалі.

— Што здарылася?

Кусуно ўзялі ў шпіталь. Гавораць, у яго чума, — сказаў Морысіма.

Я быў ашаломлены. За сябе не баяўся, паколькі нам рэгулярна рабілі супрацьчумовыя ўколы, але што будзе з Кусуно.

— Збегаю ў шпіталь, — сказаў я.

— А мо' лепш не хадзіць? Як ніяк, а... — прабурчэў Морысіма.

— Так, але ж мы землякі.

І я пайшоў у шпіталь.

Калі я прыйшоў у казарму, дзяжурны па блоку збіраўся выходзіць з нашага пакоя.

— У шпіталь хадзіў? — спытаў ён, хоць яму, напэўна, ужо сказалі аб гэтым. — Неадкладна лягай спаць, а то заўтра будзеш носам кляваць!

Затым ён павярнуўся ў бок Хаманака, які сядзеў, павесіўшы голаў, і, усміхаючыся, спытаў:

— А дзяўчына, напэўна, зачакалася, непакоіцца. Га?

Я адразу не зразумеў, што ён гэтым хацеў сказаць, але потым здагадаўся, што мей на думцы, відавочна, дзяўчыну Імадо.

— Куды - небудзь выехала? — спытаў я ціха.

— Кажуць, у Тунхуа, але..., — пачаў Морысіма, але тут жа з пад коўдры пачуўся раздражнены голас Хаманака:

— Змоўкні!

Мы змоўклі. Пакрыўдзіўшыся, я хацеў нешта засупярэчыць, але тут жа ізноў раздаўся голас Хаманака, у якім адчуваліся слёзы. Я выключыў святло.

(Працяг будзе)

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ!

ПАЧЫНАЕЦЦА АСЕННІ СЕЗОН У КУЛЬТУРНА-МАСАВАЙ ПРАЦЫ. ШМАТЛІКІЯ З ВАС ПРЫМУЦЬ У ЁЙ АКТЫЎНЫ ЎДЗЕЛ.

ВЫКОНВАЮЧЫ ГАНАРОВЫЯ ГРАМАДСКІЯ АБАВЯЗКІ, НЕ ЗАБЫВАЙЦЕ ПРА СВОЙ РОДНЫ ЧАСОПІС.

БУДЗЬЦЕ ПРАПАГАНДЫСТАМІ «НІВЫ»! ЗААХВОЧВАЙЦЕ ДА ЧЫТАННЯ НАШАГА ТЫДНЁВІКА СВАЕ АСЯРОДДЗЕ!

ХАЙ ПАВЯЛІЧЭННЕ ПАДПІСЧЫКАЎ «НІВЫ» БУДЗЕ НЕАБХОДНАЙ І НЕАДКЛАДНАЙ СПРАВАЙ У ВАШАЙ ГРАМАДСКАЙ ДЗЕЙНАСЦІ!

„NIWA"

Organ ZG BTSK. Adres ZG BTSK: Białystok ul. Warszawska 11, telefon 54-14

Redaguje Kolegium. Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1 tel. centr. 37-41 red. naczelny i sekretariat 25-89

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa".

Warunki prenumeraty: w Polsce miesięcznie — 2.40 zł, kwartalnie — 7.20 zł, półrocznie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł.

Wpłaty kierować na PKO Nr 12-6-1313 w Białymstoku dla PUPIK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.

Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto PKO Nr 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa.

Prenumerata na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł, półrocznie — 20.30 zł, i rocznie — 40.60 zł.

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich (a z zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONIA" Warszawa Krakowskie Przedmieście nr 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 1-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16.

Nkł. 5.000 Bitk N-3

У ЗАМКУ

У крыжацкі замак трапіў падарожнік. Вялікі магістр фон Ульрых адчыніў жалезнае акно і, паказваючы на панадворак, дзе выстраіліся закаваныя ў зброю рыцары, спытаў:

— Як табе падабаецца маё панцырнае войска?

Падарожнік пацёр нос і адказаў:

— Грозныя воіны, але русакі такіх сцягваюць з сёдлаў бусакамі.

— Якія вандалы, супроць свяшчэннага рыцарства ўжываюць бусакі? — усклікнуў вялікі магістр. — Гэтых усходніх дзікуноў мы паратаўчэм у сваёй ступе, — глыбокадумна сказаў ён і перайшоў да супрацьлеглага акна. Тут фон Ульрых паказаў латнікаў, узброеных алебардамі.

Падарожны зноў пацёр нос і сказаў:

— Русакі такіх валяць аглоблямі. Латы лопаюцца, як скарлупа і застаецца яешня.

— Аглоблямі?! Поўная адсутнасць культуры ў ваенным майстэрстве, — сказаў фон Ульрых і даў загад рыцарам сабрацца на ваенную нараду.

Цвет рыцарства абмяркоўваў умовы ўсходняга паходу.

— Вешаць дзікуноў! — запрапанаваў вялікі магістр фон Ульрых.

— Каб гэта ўчыніць, трэба мець русакоў у сваіх руках, — адказаў падарожнік.

— Агнём знішчым! — усклікнуў фон Ульрых і, падняўшы руку ў гору праштваў у натхненні: — Мы пакліканы Богам вызваліць свет ад дзікуноў і клянемся гэта зрабіць, дык жа ў нас плыве тэўтонская кроў.

— Глядзіце, каб не захлябнуцца ў гэтай крыві, — сказаў падарожны.

— Узяць яго! Ерэтык! — зароў фон Ульрых.

Вечарам браты - рыцары развялі на замкавым дзядзінцы касцёр і пачалі смажыць падарожніка. Крыкі ахвяры патаналі ў харавым маліцвенным спеве.

Мілыя чытачы, гэта гістарычная карцінка вельмі нагадвае сённяшнія звычаі ў Заходняй Германіі. Толькі сёння фон Ульрых завецца Канрадам.

Дзядзька Лявон

ЦАНА

У жніўны час гаспадар звярнуўся да «аўтастаповіча», каб той памог яму ў працы.

— Колькі заплоціце? — спытаў «аўтастопавіч».

— Заплачу столькі, колькі будзе варта твая праца, — адказаў гаспадар.

— Няма дурных, за такую цану я не буду працаваць, — сказаў «аўтастопавіч».

Аляксандр Касцючук
Клейнікі

АДКАЗАЎ...

— Кажуць, што паравоз рухаецца пры дапамозе пары, дык чаму лазня не зварухнецца нават, а там жа столькі пары? — кажа Сымон да Кандрата.

— А ты падстаў калёсы пад лазню, тады не аглянешся, як яе на гэтым месцы не будзе, — адказаў Кандрат.

Хвэдар Міхалюк
Койлы

САЛДАТ І БАБА

Было гэта яшчэ за цара. Да адной бабы зайшоў салдат і просіць, каб яна згатавала яму ежу і добра яе падскварыла:

— Колькі будзе ў ёй кружочкаў тлушчу, столькі заплачу рублёў, — сказаў салдат.

Баба хацела добра зарабіць. Яна ўліла шмат тлушчу, але ён зліўся ў адзін кружок. Такім чынам, салдат заплаціў адзін рубель.

Марыя Мартонік
Каралёў Мост

У СУДЗЕ

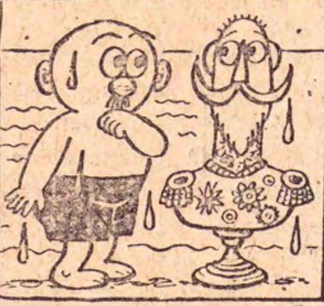
Суддзя: — Ці хуліган жанаты?

Хуліган: — Не, кавалер... А чаму? Мо' маеце прыгожую дачку?

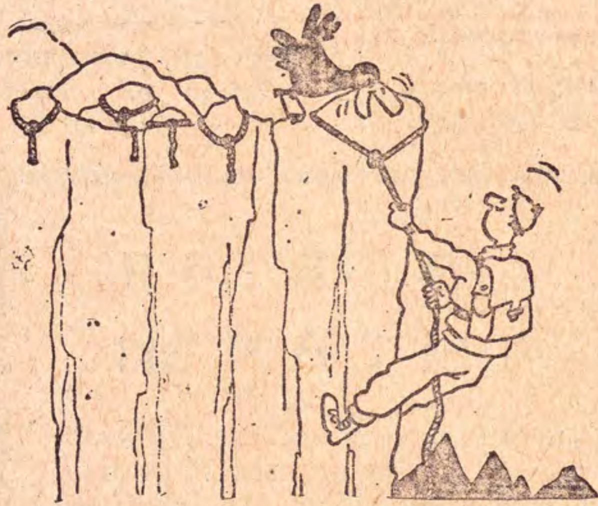
Сика Ясвіловіч
Пасынкі

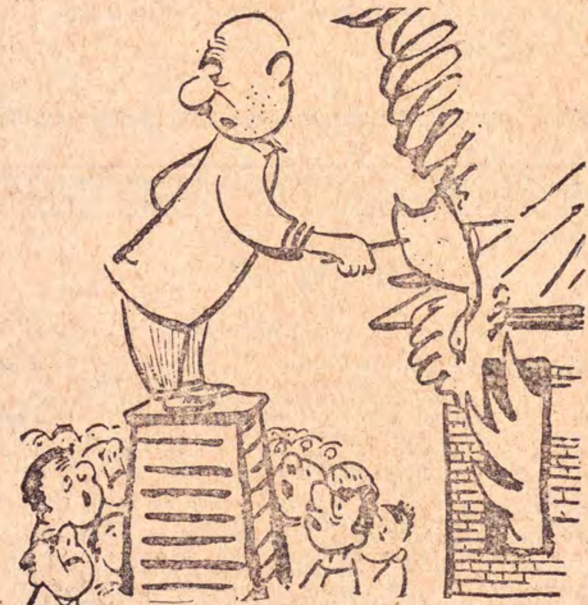

Без слоў.

Без слоў.

— Калі ўжо нельга выратаваць маю кватэру...

БАКСЁРЫ, БУДЗЬЦЕ АСЦЯРОЖНЫМІ!

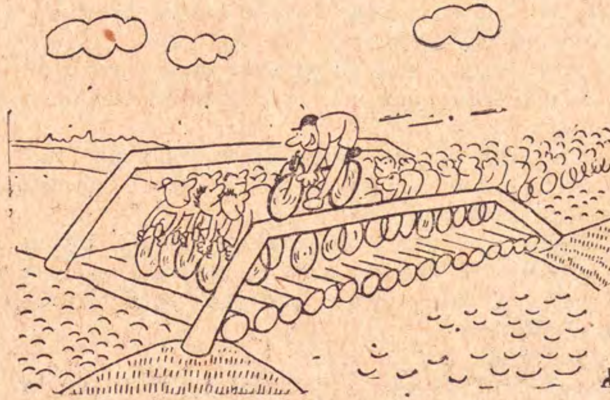
— Крусны, што з табой? Тыдзень назад ты быў тоўсты, як турэцкі султан, сапраўдны геркулес. А цяпер? — з такімі словамі да мяне звярнуліся мае знаёмыя.

Я ўпорна маўчу, паціскаючы плячыма. Як ім расказаць, чаму я стаў падобны на худога факіра?

Час кваліфікацыйных спаборніцтваў па боксу набліжаецца з неймавернай хуткасцю. Маім праціўнікам на гэты раз павінен быць Рэцкі — шэф завода, дзе я працую. Асабіста я палічыў бы за лепшае выстаяць 10 раундаў супраць алімпійскага чэмпіёна з цяжкімі кулакамі, чым мець сваім праціўнікам Рэцкага.

Два гады назад, як толькі мы з ім паявіліся на рынгу, чую сяброўскія заўвагі з публікі: «Крусны, дай яму пабіць сябе, і твае рацыяналізатарскія прапановы будуць зараз жа прыняты».

Дарэмна я тады не прыслухаўся да добрых парад.

Галоўнае — не згубіць хуткасць.

Пасля бою мы вярталіся дадому разам. Ён увесь час мяне папракаў:

— Крусны, — гыркаў ён басам, — вы падарвалі мой аўтарытэт! Як вы адважыліся накаутам паслаць мяне на падлогу?! Можа, вы гэта зрабілі за тое, што камісія так нізка ацаніла вашы рацыяналізатарскія прапановы?

— Паважаны шэф, — асмеліўся я яму заўважыць, — не гневайцеся, на рынгу ж немагчыма думаць аб рацыяналізатарскіх прапановах, маючы перад сабой праціўніка... Запэўняю вас, я толькі думаў аб выйгрышы па ачках, толькі па ачках.

— Так, так, па ачках... Ха, ха! — раздражнёна рассмяяўся Рэцкі. — Ведаюць усе, за што вы мяне накаутавалі!

— Прабачце, шэф. Вы ж мне першы ўдар нанеслі, ды яшчэ такі, што ў мяне ў вачах пацямнела. І... я забыў, хто перада мной на рынгу.

— Вам трэба было б, Крусны, пачакаць, пакуль наступіць прасвятленне.

— Я так і зрабіў, але ў гэты момант вы мне паднеслі другую «пілюлю», прычым такую, ад якой у мяне з вачэй пасыпаліся маланкі. Божа, гавару я сабе. І тут гэта здарылася.

— Так, шкада, — прамармытаў сумна мой праціўнік, быццам бы спачуваючы мне.

Вось як гэта тады здарылася. Цяпер наўрад ці Рэцкі даруе мне гэты накаўт. На рабоце ён сочыць за кожным маім крокам, а на вытворчых нарадах здорава «распякае». І, галоўнае, запэўняе ўсіх, што мае рацыяналізатарскія прапановы ўпершыню былі прыменены ў мінулым стагоддзі. Перад саслужыўцамі ён нават пахваліўся, што з нецярпеннем чакае бліжэйшых спаборніцтваў па боксу, дзе ён з мяне зробіць «адбіўную катлету». І я вам скажу шчыра, што вельмі баюся гэтай сустрэчы.

Уявіце сабе, што будзе, калі я яму выб'ю пярэднія зубы або пакалечу левае вуха?! Мой кулак можа выпадкова апусціцца на яго жывот. І тады яму давядзецца, напэўна, перайсці на дыэту. Не, не!.. І я вырашыў: лепш самому пабыць на дыэце. Пагаладаю і перайду з сярэдняй вагі ў лёгкую. Гэта лягчэй, чым сустрэча з «начальствам» на рынгу.

Пераклад з нямецкага.